

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ПОВЕРХНЕВО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН У ФОРМУВАННІ МІЖФАЗНИХ АДСОРБЦІЙНИХ ШАРІВ

Омельченко С.Б., ст. викл.,

Горальчук А.Б., канд. техн. наук, доц.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Висока конкуренція серед виробників кондитерських виробів визначає певні вимоги до якості продукції за одночасного зниження собівартості та збільшення терміну придатності.

Для підвищення конкурентоспроможності актуальним є розширення асортименту продукції, що випускається.

Виробництво оздоблювальних напівфабрикатів на основі рослинних олій в Україні є новим напрямом розвитку вітчизняного кондитерського виробництва. Вибір рецептурних компонентів оздоблювального напівфабрикату на основі рослинних олій базується на таких принципах: безпечність продукту, термін зберігання продукту, функціонально-технологічна роль, забезпечення високої якості та технологічної стабільності продукції.

Отримання оздоблювальних напівфабрикатів із піноемulsionною структурою з високими показниками якості досягається за рахунок реалізації функціонально-технологічних властивостей білків та поверхнево-активних речовин (ПАР).

Функції харчових поверхнево-активних речовин визначаються хімічним складом, що зумовлює гідрофільні та гідрофобні властивості молекул. Молекули поверхнево-активних речовин адсорбуються на поверхні розділу фаз, збільшуючи або зменшуючи стабільність емульсії, або впливають на процес кристалізації жирів. Поверхнево-активні речовини, які володіють більш вираженими гідрофільними властивостями у зв'язку з аніонними властивостями або наявністю в молекулах більш крупної полярної групи, можуть диспергуватися у воді. Поверхнево-активні речовини, адсорбуючись на поверхні розділу фаз олія–вода, взаємодіють на поверхні розділу фаз з іншими компонентами харчових продуктів, а саме білками, впливаючи на стійкість дисперсних систем. Міжфазна взаємодія між білком і поверхнево-активними речовинами відіграє важливу роль для стабільності емульсії, пін та піноемulsion. Утворення міжфазного шару залежить від властивостей водного середовища та жирової фази. Із внесенням поверхнево-активних речовин виникає його зв'язування з білком, яке призводить до збільшення заряду білка.

Взаємодія «білок – поверхнево-активна речовина» надає виражену дію властивостям компонентів на міжфазних поверхнях розділу фаз. Якщо зв'язування поверхнево-активних речовин приводить до осадження білка на поверхні розділу фаз, то поверхнева активність комплексу збільшується порівняно з нативним білком. З іншого боку, якщо під час взаємодії з поверхнево-активними речовинами підвищується розчинність білка, то адсорбція комплексу на поверхні розділу знижується. Осадження комплексу призводить до зниження концентрації поверхнево-активних сполук в розчині і на поверхні розділу фаз. За оптимізації змішаного шару білок–поверхнево-активна речовина враховується заряд та ділянки поверхневого шару, які вступають у водне середовище з метою отримання «ворсистої структури», яка стабілізує емульсію.

Під час використання поверхнево-активних речовин оздоблювальні напівфабрикати на основі рослинних олій мають більш високу збитість, піна є більш стійкою. Поверхнево-активні речовини відіграють важливу роль у дестабілізації емульсії, тоді як білок важливий для надання емульсії «олія у воді» початкової стабільності. Стабілізація оздоблювального напівфабрикату проходить за рахунок непошкоджених жирових кульок, які частково зрослись і адсорбувались на поверхні розділу «повітря–вода». Поверхнево-активні речовини впливають на склад поверхні крапель жиру та знижують міжфазний натяг. Для одержання цієї продукції необхідно встановити роль поверхнево-активних речовин у процесах формування міжфазних адсорбційних шарів (МАШ), що визначають поведінку дисперсних систем.

Стабільні системи одержують в тому випадку, якщо міжфазні адсорбційні шари володіють високою структурною в'язкістю, пружністю та міцністю. Об'єктивною характеристикою міжфазного структуроутворення є визначення граничної напруги зсуву (ГНЗ) як міри міцності міжфазних адсорбційних шарів. Дослідження поверхневих явищ на рідких границях розділу фаз дозволяє обґрунтувати вплив поверхнево-активних речовин на процеси утворення МАШ, визначити вплив концентрації ПАР на ГНЗ МАШ на межі з олією та на межі з повітрям. Нами визначено ГНЗ МАШ на межі з олією та на межі з повітрям систем, що містять білки молока та ПАР (E322, E472e, E472b). На основі результатів експериментальних досліджень доведено необхідність введення трьох ПАР, що забезпечують перебіг означених вище процесів і дозволять шляхом регулювання міцності МАШ досягати одержання стійких піноемульсійних систем.